

Yükselen Piyasa Ekonomileri Üzerine Bir Değerlendirme***Seyhan TAŞ**

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF Fakültesi, İktisat Bölümü

Ferhat İSPIROĐLU

Doktora Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF Fakültesi, İktisat Bölümü

Özet

Gelişmekte olan ülkeler içerisinde ayrı bir konuma sahip olan ve yükselen piyasa ekonomisi olarak isimlendirilen ülkeleri diğer ülkelerden ayıran bazı ekonomik ve sosyal farklılıklar bulunmaktadır. Uluslararası bazı kuruluşlar yükselen piyasa ekonomisi ülkelerini kendi kriterlerine göre sınıflandırmaktadır. Bu kurumlar farklı sayılarda ve farklı ülkeleri bu sınıflandırmada göstermekle birlikte toplamda 36 ülke yükselen piyasa ekonomisi olarak nitelendirilmektedir. Çalışmada dünya ekonomisinde yaşanan değişimle birlikte yükselen piyasa ekonomilerini ön plana çıkartan olaylar ve bu ülkelerin sahip olduğu özellikler ele alınmaktadır. Deđerlendirmeler ise IMF tarafından yükselen piyasa ekonomisi olarak nitelendirilen 23 ülke üzerinden 1995-2015 yılları arasındaki veriler kullanılarak yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yükselen Piyasa Ekonomileri, Yükselen Piyasa Kavramı, Ekonomik Büyüme

An Assessment on Emerging Market Economies**Abstract:**

There are some economic and social differences that separate countries from developing countries that have a separate position and are called emerging market economies. Some international organizations classify emerging market economy countries according to their own criteria. These institutions are represented in different numbers and different countries in this classification, 36 countries in total are described as emerging market economies. The study focuses on the events leading up to emerging market economies with the changes in the world economy and the characteristics of those countries. The evaluations were made

---

* Gönderi/Kabul Tarihi: 30.03.17/22.05.17

using data from 1995 to 2015 over 23 countries, which are regarded as emerging market economies by the IMF.

Keywords: Emerging Market Economies, Emerging Market Concept, Economic Growth

GİRİŞ

Ülkeler gelişmişlik düzeylerine ve dünya ekonomisi içerisinde yer buldukları derecede kendi aralarında ayrıma tabi tutulmaktadır. Bu sınıflama genel olarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler şeklindedir. Bu sınıflandırmaların dışında kalan ülkeler ise geri kalmış ya da 3. dünya ülkeleri olarak nitelendirilmektedirler. Gelişmekte olan ülkeler arasında yüksek performans ve büyüme oranı gösteren ülkeler ise bu sınıf içerisinde yükselen ekonomiler veya yükselen pazar ekonomileri gibi farklı bir grup olarak gösterilmektedirler.

1960 ve 1970'li yıllarda ekonomik anlamda zayıf olarak nitelendirilen, kendini aşamamış, dışa kapalı ve içyapısında oluşabilecek gelişmelere geçit vermeyen az gelişmiş-gelişmekte olan ülkeler dünyada son zamanlarda yaşanan hızlı değişimden fazlaca etkilenmişlerdir. Yoğun bir rekabetin bulunduğu küresel piyasalarda günden güne rekabet gücünü artırmaya başlayan yükselen piyasa ekonomileri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere daha farklı yapılarıyla uluslararası arenada dikkat çekmeyi başarmışlardır. Rekabet etmeye her ne kadar geriden başlamış olsalar da yükselen piyasa ekonomilerini günümüz seviyesine taşıyan en belirgin özelliklerin başında kendilerine has olan sosyal ve ekonomik yapıları, yüksek büyüme oranları ile esnek karar alma mekanizmaları gelmektedir. Yükselen piyasa ekonomileri önceleri dışa kapalı bir ekonomiye sahip iken bu politikaların hedeflenen ekonomik refahı getirmemesinden dolayı dışa açılmaya başlamışlardır. Bu şekilde ortaya çıkan üretim maliyetlerinin düşmesi gibi imkânlarla birlikte daha hızlı ilerleme göstererek gelişmekte olan ülkeler arasında ön plana çıkmışlardır. Ayrıca serbest ticaret bölgeleri, sağlanan vergi ayrıcalıkları ve esnek yatırım anlaşmaları sayesinde yükselen piyasa ekonomisi ülkeleri yabancı sermayenin bu ülkelere gelmesi açısından çekici birer pazar konumundadır.

YÜKSELEN PİYASA KAVRAMI

Yükselen Piyasa Ekonomisi (emerging market economy) kavramı iktisadi anlamda ilk kez 1981 yılında Dünya Bankası'na bağlı bir kuruluş olan Uluslararası Finans Kurumu'ndan (International Finance Corporation-IFC) Antoine W. Vvan AGTMAEL tarafından kazandırılmıştır. Yeni bir performans ortaya koyan veya gelişmekte olan ülke piyasalarına ithafen kullanılmaya başlanan bu kavram esasen düşük-orta düzey kişi başı gelire sahip olan ülkeleri ifade etmektedir (economywatch.com, 2016).

Yükselen piyasa ekonomisi kavramı, 1980'li yılların sonlarına doğru finansal serbestleşme ve kambiyo rejimi üzerinde deregülasyona gidilerek ulusal mali piyasalarını uluslararası sermayeye karşı açan ekonomileri ifade etmektedir.

Garten (1997) yükselen piyasaları diğer gelişmekte olan ülkelerden ayıran anahtar hususları ise şu şekilde sıralamaktadır (Garten 1997: 13-15);

- Yüksek nüfus oranı, geniş kaynakları, büyük Pazar özelliği ve kendi bölgesinde güç sahibi olması
- Dünya sahnesindeki statüsünde büyük ilerleme kaydetmesi
- Dünya arenasında yer alarak siyasi, ekonomik ve sosyal alanda öneme sahip olmaya başlaması
- Hızlı büyüme oranları yakalamaları ve bu şekilde küresel büyümenin lokomotifini olma görevini üstlenmeleri
- Özelleştirmelere ve dış yatırımlara açık bir politika sergilemeleri

Yükselen Piyasa ekonomilerinde ekonomik büyüme göreceli olarak diğer ülkelerden daha hızlı gelişim göstermektedir. Piyasa sistemi olarak bakıldığında ise bu ülkelerde serbest piyasa politikası uygulanmaktadır. Bu anlamda ekonomik liberalleşme sürecinde bulunan bu ülkelere geçiş ekonomisi denmesi de mümkündür (Arnold ve Quelch 1998:9).

Bununla birlikte bu ülkelerdeki ilerlemeler gelişmiş ülkelerin istekleri doğrultusunda yön alabilmektedirler. Büyük ekonomiye sahip alıcı ülkeler kendi şart ve koşullarını kabul ettirme neticesinde bu ülkelerin pazarı olmayı ve oraya yatırım yapmayı kabul etmektedirler. Yükselen piyasa ekonomileri ile söylenebilecek olumsuz diğer bir nokta ise bu ülkelerin büyüme göstermesine rağmen milli gelirin dengesiz dağılımından dolayı çoğu ülkede nüfusun çoğunun yoksulluk içerisinde yaşıyor olmasıdır. Bu duruma önde gelen yükselen piyasa ekonomilerinden Çin ve Hindistan'ın verilmesi mümkündür (wharton.upenn.edu, 2016).

Yükselen Piyasa Ekonomileri İle İlgili Sınıflandırmalar

Yükselen piyasa ekonomileri için genel kabul görmüş bir fikir birliği olmadığı gibi hangi ülkelerin bu sınıflandırma içerisinde yer aldığı konusunda da tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bu nedenle yükselen piyasa ekonomilerini sınıflandıran ve gruplandıran farklı kuruluşlar bulunmaktadır.

Bu kurumlar yükselen piyasa ekonomileri olarak nitelendirdikleri ülkeleri çerçevesini kendilerinin oluşturduğu indekslere göre gelişmiş, gelişmekte olan ve yükselen olarak sınıflandırmaktadırlar. Bu sınıflandırmaları yapan ve IMF dışında en çok bilinen kurumların başında FTSE, MSCI, Dow Jones, EM ve EMGP gelmektedir.

IMF tarafından 2015 tarihli dünya ekonomik görünüm raporunda 23 ülke yükselen piyasa ekonomisi sınıflandırması içerisinde gösterilmektedir. Bunlar; Arjantin, Bangladeş, Brezilya, Bulgaristan, Şili, Çin, Kolombiya, Macaristan, Hindistan, Endonezya, Malezya, Meksika, Pakistan, Peru, Filipinler, Polonya, Romanya, Rusya, Güney Afrika, Tayland, Türkiye, Ukrayna ve Venezuela'dır (WEO, 2015: 124).

Financial Times ve Londra borsasının ortak bir kuruluşu olan FTSE (Financial Times Stock Exchange) temel olarak yatırımcılara karar verme aşamasında fikir vermekte ve yapılan yatırımların getirilerini izlemektedir. Şirket ülkeleri gelişmiş, yükselen ve sınırda olan (takipçi) ülkeler olarak üç grupta sınıflandırma yapmaktadır. Yükselen piyasa ekonomileri ise kendi içerisinde ileri yükselen piyasa ekonomileri ve ikincil yükselen piyasa ekonomileri olarak ikiye ayırmaktadır. Brezilya, Çekya, Macaristan, Malezya, Meksika, Polonya, Güney Afrika, Tayvan, Tayland ve Türkiye ileri seviye yükselen piyasa ekonomileri olarak gösterilmektedir. İkincil yükselen piyasa ekonomileri olarak sınıflandırılan ülkeler ise; Bangladeş, Şili, Çin, Kolombiya, Hindistan, Endonezya, Pakistan, Peru, Filipinler, Rusya, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'dir (FTSE, 2015: 2).

Ülke piyasalarını sektör bazında değer ve boyutlarını küresel-bölgesel karşılaştırmalara olanak sağlayacak şekilde raporlar hazırlayan MSCI (Morgan Stanley Capital International) tarafından hazırlanan Gelişmekte Olan Piyasalar Endeksi (MSCI Emerging Market Index)'inde ise ismi geçen yükselen piyasa ekonomisi ülke sayısı 23'tür (www.msci.com, 2016).

Yatırımcılar için finansal piyasa verileri yayınlayan S&P Dow Jones Endeksleri raporunda 22 ülke yükselen piyasa ekonomisi olarak sınıflandırırken ülke piyasalarının bono fiyatları üzerinden sınıflandırma yapan diğer bir finans değerlendirme kuruluşu olan EMBI (Emerging Markets Bond Index) tarafından yayınlanan 2016 tarihli raporda ise toplamda 31 ülke yükselen piyasa ekonomileri arasında gösterilmektedir (J.P. Morgan, 2016).

Columbia Üniversitesi tarafından yürütülen ve projeye ortak olan farklı ülkelerdeki kurumlar tarafından yayınlanan ülke durum raporlarının toplandığı EMGP (Emerging Market Global Players) projesi kapsamında ülkeler hakkında yatırımcı ve araştırmacılara çeşitli bilgiler sağlanmaktadır. EMGP projesinde toplam 19 ülke bulunmakta ve oluşturulan raporlar hem Columbia Üniversitesi EMGP hem de üye ülkede bulunan ortak kuruluşlar tarafından yayınlanmaktadır (ccsi.columbia.edu, 2016).

Yükselen Piyasa Ekonomilerinin Özellikleri

Gelişmiş ülkeler ile yükselen piyasa ekonomisine sahip ülke pazarlarını birbirinden ayıran bazı yapısal, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda farklılıklar bulunmaktadır. Yükselen ekonomiler kavramı hızlı büyüme ile sanayileşme içerisinde olan ülkelere verilen bir isim olmasının yanında bu kavram sadece yüksek büyüme gösteren ülke anlamına gelmemektedir. Yüksek ekonomik büyüme gösterdiği halde yükselen pazar ekonomisi olarak gösterilmeyen ülkelerde bulunmaktadır. Ülkeleri yükselen ekonomi yapan faktörlerin bazıları şu şekilde sıralanabilir (Arslan, 2009).

- Yüksek nüfusa sahip olmaları
- Hammadde bolluğu
- Büyük iç pazarları ile ekonomik güç olmaları
- Ekonomik ve politik anlamda reformcu yapıya sahip olmaları
- Yüksek büyüme oranlarına sahip olmaları
- Dünya politikasında da söz sahibi olmaya başlamaları ve bu yöndeki çalışmaları

Yükselen piyasa ekonomilerinin özelliklerinin ise; sosyal ve ekonomik yapıları, büyüme ve kişi başına gelir durumları, bu ülkelerin bünyesinde barındırdığı riskler ile son olarak ülkelerin politik yapıları olmak üzere dört ayrı başlık altında ele alınması mümkündür.

Sosyal ve Ekonomik Yapı

Hangi ülkelerin yükselen piyasa ekonomileri olduğu konusunda sınıflandırmaları yapan IMF, FTSE, MSCI, Dow Jones, EM ve EMGP gibi kuruluşlar tarafından yayınlanan raporlarda toplam 36 ülke yükselen piyasa ekonomisi olarak nitelendirilmektedir. Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %66'sı yükselen piyasalar olarak nitelendirilen bu ülkelerde yaşamaktadır. En kalabalık nüfusa sahip ilk 20 ülke arasında 12 yükselen piyasa ekonomisi yer almaktadır. Yaklaşık 7.5 Milyar olan dünya nüfusunun 2,7 milyarı sadece Çin ve Hindistan'da bulunmaktadır. 36 ülke açısından bakılacak olduğunda toplam nüfus rakamı 4.934 milyara ulaşmaktadır. 7,5 milyar olan dünya nüfusunun yaklaşık 5 milyarı bu ülkeler tarafından oluşturulmaktadır.

Dünya nüfusunun çoğunluğunu oluşturan ve gelişmiş ülkelere kıyasla daha çok doğum oranına sahip olan yükselen piyasa ekonomileri ülkeleri aynı zamanda pazar potansiyeli açısından bu ülkelerin önemini de artırmaktadır. Sadece Çin ve Hindistan bile toplam nüfus olarak gelişmiş ülke işletmeleri için önemli birer pazar durumundadır. Bununla birlikte bu ülkelerde nüfusun alım gücünün ekonomideki iyileşmelere paralel olarak artması ve genç nüfusun fazla olmasının

da etkisiyle elde edilen refahın eşit şekilde dağıtılmaması gibi bir durumla karşı karşıya kalınması üst ve alt gelir gurubu arasında uçurum oluşması riski de bulunmaktadır (Çavuşgil ve Çivi, 2001: 119-120).

Çoğu yükselen piyasa ekonomisi ülkesi pazarı gelişmiş ülkeler ile kıyaslandığında bir dizi farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu ayırt edici özellikler ise şu şekilde sıralanabilir (samonis.com, 2016):

- Düşük siyasi istikrar, hızlı siyasi değişimler ve buna bağlı olarak artan risk ortamı.
- Ekonomik istikrarsızlık, ekonomide hızlı değişimler ve artan risk ortamı.
- Gelişmemiş ya da tamamlanamamış altyapı hizmetleri
- Gelişmesini tamamlamamış hukuki altyapı
- Yüksek büyüme oranları

Yükselen piyasa ekonomilerinin bu gibi özellikleri bakımından risklerle dolu görünmelerine rağmen son zamanlarda yaşadıkları ilerlemeler bu ülkelerin gündeme uygun ve rekabetçi bir yapıya sahip olma adına yaptıkları değişimlerle dünya piyasalarına adapte olmaya başlamışlar ve rakip ülkeler arasından sıyrılarak yükselen piyasa ekonomisi kavramı içerisine dahil olmuşlardır.

Büyüme

Ekonomik açıdan yeniliklere açık bir kimliğe sahip olabilmek için gösterdikleri çabalar ve bu yönde yapılan yatırımlara verilen destekler sonucu yüksek büyüme oranlarını yakalayan yükselen piyasa ekonomileri yatırımcılar tarafından daha cazip hale gelmişlerdir. İlk zamanlar riskten uzak durmayı tercih eden işletmeler bu pazarlardan uzak dururken bu ülkelerin yakaladıkları istikrarlı büyüme oranları işletmelerin fikirlerini değiştirmeye ve hatta bu sermaye guruplarının gelecek stratejilerini de bu ülkeler lehine değiştirmelerine neden olmuştur (Dawar ve Frost, 1999: 119-121).

Yükselen piyasa ekonomilerinin ekonomik açıdan daha yenilikçi uygulamalarda göstermiş olduğu performansları sonucu elde ettikleri yüksek sürdürülebilir büyüme hızları bu ülkeleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere ayıran en büyük fark olarak ortaya çıkmaktadır (Melemen, 2007: 8-9).

Aralarında ülke anlamında bireysel farklar olsa da tüm yükselen piyasalarda benzer olan büyüme potansiyelleridir. Ekonomiyi uyarıcı formlar olarak niteleyebileceğimiz, yeni teknolojilerin kullanımı, yabancı yatırımların ülkeye gelmesi ya da yabancı yatırımcıların ülkeye çekilebilmesi gibi durumlar neticesinde yaşanan ekonomik büyüme ileten politikalara sahip olan ülkelere meydana gelmektedir (Miller, 1998: 17-18).

Bu gelişmelere bağlı olarak yüksek büyüme oranlarını yakalayan ülkelerde gelişmiş ülkelere kıyasla daha büyük bir hareket ve genişleme ortamının bulunması ve birçok uluslararası organizasyonunda bu ülkelere gelmesiyle birlikte büyüme ortamının desteklenmesi bu ülkelerin küresel çapta değişimin ve gelişimin hızlanmasında da öncü olmalarını sağlamıştır (IMF, 1998: 10-15).

Riskler

Hızlı gelişim ve yoğun değişim içerisinde bulunan yükselen piyasa ekonomilerinde karşılaşılan en büyük sorunlardan biri risk ortamının varlığıdır. Politik ve ekonomik belirsizliğin beraberinde getirmiş olduğu geleceğin öngörülmesinde yaşanan zorluklar, uzun dönemden çok sadece kısa süreli planların yapılmasından dolayı bazı olumsuzluklarla karşı karşıya kalılabilmektedir. Bu durum özellikle yabancı sermaye yatırımcılarının yatırım kararı verme süreçlerinde de önemli bir faktör durumundadır (Çavuşgil ve Çivi, 2001: 121).

Liberal bir ekonomiye sahip olamaya çalışarak dünya ile bütünleşme çabası içinde bulunurken diğer yandan da özgürlüklerin kısıtlılığı, demokratik işleyişin işlevsel hale gelmesine engel olan eğitimsiz ve dar vizyona sahip politika yapıcılarının ve yöneticilerin varlığı yükselen piyasa ekonomilerini risk ortamına itebilmektedir. Politik risklerin varlığı ise yabancı işletme yatırımcılarının yatırım kararları açısından da önemli bir faktör olması bu konuya önemli bir boyut kazandırmaktadır (Khanna ve K. Palepu, 1999: 125-131).

Politik Yapı

Hızlı gelişim trendi yakalamış olan yükselen piyasa ekonomilerinin çoğunun demokratik anlamda deneyimleri yeterli düzeyde bulunmamaktadır. Modern dünyaya kıyasla daha farklı bir işleyişe sahip olan bu ülkelerdeki devlet mekanizmaları ve kendine özgü kurumların birçoğu rekabetçi bir görüntüye sahip değildir. Yapılan reformların politik yapı ve kurumlarla desteklendiği ifade edilse de bürokratik sistemin kısa sürelerde değişikliklere açık olması ve 21. yüzyılın modern yapısına uyum sağlanması kolay olmadığı için bazı problemlerde büyüme ve ülkelerin başarılı olma yolundaki mesafesi uzayabilmektedir (Çavuşgil ve Çivi, 2001: 121).

Ülkenin gelişim durumu ile örtüşmeyen yönetim anlayışının değiştirilememesinin önündeki en büyük neden ise hem politik hem de ekonomik gücü elinde bulunduran kesimlerin bunları kaybetme korkusu içerisinde olmalarıdır. Gerçekleştirilen reformlarda bu kesimlerin etkisi var gibi görünse de aslında var olan potansiyel güç bu kesimin elinde tuttuğu imtiyazların kaybolabileceği korkusuyla ülkenin gelişimine katkısı olacak radikal kararların uygulanmasına engel olmaktadır. Bunun neticesinde ise politik yapıda bozulma

ve yozlaşma ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu yozlaşmada tüm ülkelerde olabileceği gibi yükselen piyasa ekonomilerinde de bazı değerlerin kaybolmasına ve yozlaşmanın alt kademelere kadar topluma yayılmasına neden olabilmektedir (Khanna ve K. Palepu, 1999: 125-129).

Yükselen Piyasa Ekonomilerinin Dünya Ekonomisindeki Yeri

Dünyada ekonomiye yön veren ülkeler ve bu ülkelerin bağlı olduğu birçok ekonomik birlik ve teşkilatlar bulunmaktadır. Avrupa Birliği (AB), İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD), BRIC Ülkeleri (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve G. Afrika Cumhuriyeti), G8 (ABD, Japonya, Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Kanada, Rusya) ve G20 ülkeleri bunların başında gelmektedir. Dünya ekonomisine en fazla yön veren grup ise gelişmiş ülkelerin yer aldığı G8 ülkeleridir.

OECD Dünya genelinde ekonomik büyümenin, istikrarın ve kalkınmanın gerçekleşmesini sağlamak amacıyla ekonomik, sosyal ve yönetim sorunlarını çözmeye yönelik olarak çalışan bir örgüttür. Genellikle gelişmiş ülkelerin yer aldığı OECD ülkelerinin arasında Meksika, Polonya, Şili ve Türkiye olmak üzere 4 yükselen piyasa ekonomisi de bulunmaktadır (oecd.org, 2016).

Yine ekonomik büyüme ve istikrarı güden G-20 ülkelerinin içerisinde Arjantin, Brezilya, Çin, Endonezya, Hindistan, Meksika, Rusya, Güney Afrika ve Türkiye'de dahil olmak üzere 9 yükselen piyasa ekonomisi bulunmaktadır (g20.org, 2016).

Gerek OECD gerekse G-20 içerisinde gelişmiş ülkeler yanında görüldüğü üzere yükselen piyasa ekonomileri de yer almaktadır. Örneğin G-20 en büyük 20 ekonominin yer aldığı bir teşkilatmış gibi bir algı oluştursa da aslında G-20 ekonomik büyüklüğün yanında global sistemde etkinlik ve bölgesel güç olma gibi konularda göz önüne alınarak kurulmuş bir oluşumdur. Büyük ekonomiler arasında yer alan İspanya ve Hollanda'nın bu grup içinde yokken G. Afrika ve Suudi Arabistan'ın bu grupta yer alıyor olması buna en somut örnektir (Bradford ve Linn, 2010: 61).

Bu anlamda dünya ekonomisinde söz sahibi olmaya başlayan ve buldukları coğrafyada bölgesel güç haline gelecek açısından dünya ekonomisinin ipini göğüsleyecek olan yükselen piyasa ekonomilerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Büyüme ve Kişi Başı GSYİH

Yükselen piyasa ekonomileri bu alanda gelişmiş ülkelere nazaran daha yüksek büyüme performansı göstermekte ve göstermeye devam etmektedir. Bu ülkelerin

çekmekte olduğu dış yatırımlarla birlikte dünya ekonomik büyümesinde bir motor görevi görmektedirler.

Yükselen piyasa ekonomileri 1980'lerden itibaren gösterdikleri performanslarla küresel pazara entegre olmaya başlamışlardır. 1980 ve 1990'lar boyunca çeşitli krizlerle karşı karşıya kalmışlar, potansiyel bazı sorunlar devam etse de enflasyonu büyük ölçüde kontrol altına aldıktan sonra 2000'li yıllarda dikkat çekici büyüme oranları yakalamaya başlamışlardır. Politika yapıcılar ve yatırımcılar arasındaki ilişkinin karşılıklı anlayış içerisinde oluşu, gelişmiş ülke menşeli dış şoklara karşı daha yükselen piyasa ekonomilerinin daha dirençli olmasında önemli rol oynadığının söylenmesi mümkündür. Yükselen piyasa ekonomilerinin sahip olduğu göreceli esnekliğin altında ise birçok faktör yatmaktadır. Bu faktörlerin şu şekilde sıralanması mümkündür (Köse ve Prasad, 2010: 7-9);

- Daha iyi makroekonomik politikaların izlenmesi
- Dış finansmana ve borçlanmaya daha az bağımlılık
- Yüksek döviz rezervlerine sahip olmaları
- Üretimde farklı bölgelerdeki ülkelerden tedarikçilere sahip olmaları
- Yükselen piyasa ekonomilerinin kendi aralarında ticari ve finansal bağların bulunması
- Kişi başına gelir düzeyinin artması ve orta kesimin güçlenmesi

Bununla birlikte tüm yükselen piyasa ekonomilerinin her an olumlu gelişmeler içerisinde oldukları söylenemez. Örneğin 2009 küresel krizinden önce Asya ve diğer kıtalardaki yükselen piyasa ekonomilerinde ortalama büyüme rakamları krizinde etkisi ile negatif değerler almıştır. Bunun istisnası ise Asya ülkelerinde yaşanmıştır. Bu dönemde Hindistan %8,5, Çin ise 9,2 büyürken Bulgaristan %-4.2, Macaristan %-6,6, Romanya %-7,1 ve Türkiye %-4,8 küçülmüştür. Yabancı finansman konusundaki sınırlı bağımlılığı, yüksek tasarruf oranları ile daha yüksek yatırımlarının olması Çin ve Hindistan'ın göreceli olarak krizden sınırlı etkilenmelerine yardımcı olmuştur.

Yükselen piyasa ekonomilerinin 1995 ve 2015 yılları arasında elde ettikleri büyüme oranları ise tablo 1'de yer almaktadır.

1995-2015 yılları arasında en büyük büyüme oranı %9,45 ile Çin'de gerçekleşmiştir. İkinci en yüksek büyüme oranı ise %6,94 ile Hindistan'dadır. Türkiye ise bu zaman diliminde ortalama olarak her yıl %4,33 oranında büyüme kaydetmiştir. 23 yükselen piyasa ekonomisi arasında en düşük büyüme oranı ise

%0,62 ile Ukrayna'da gerçekleşmiştir. 2014 yılında yaşanan Kırım Krizi nedeniyle Rusya ile siyasi gerginlik yaşayan Ukrayna krizin patlak verdiği 2014 yılında %6,60, 2015 yılında ise %9,90 daha küçülmüştür. Kırım politikası yüzünden Batı ülkelerinin devreye sokmuş olduğu yaptırımlar ve ülkenin can damarı olarak nitelendirilebilecek olan enerji gelirlerinin petrol fiyatlarında yaşanan düşüşünde etkisiyle Rusya'da 2015 yılında %3,85 düzeyinde bir ekonomik küçülme gerçekleşmiştir.

Tablo 1. Yükselen Piyasa Ekonomisi Ülkelerin 1995-2015 Yılları Arasındaki Ortalama Ekonomik Büyüme Oranları (www.worldbank.org)

<i>Ülkeler</i>	<i>Büyüme Oranı (%)</i>	<i>Ülkeler</i>	<i>Büyüme Oranı (%)</i>
Arjantin	3,14	Meksika	2,48
Bangladeş	5,56	Pakistan	4,02
Brezilya	2,74	Peru	4,80
Bulgaristan	2,81	Polonya	4,16
Çin	9,45	Romanya	2,98
Endonezya	4,43	Rusya	2,87
Filipinler	4,75	Şili	4,27
G. Afrika	2,97	Tayland	3,47
Hindistan	6,94	Türkiye	4,33
Kolombiya	3,59	Ukrayna	0,62
Macaristan	2,17	Venezuela	2,11
Malezya	5,12	Dünya Ort.	2,94

Gelirlerinin yaklaşık %45'ini petrol ihracatından karşılayan Rusya 2016 bütçesinde varili 50 dolar üzerinden hesaplanan ham petrol fiyatlarının 2016 Ocak itibarıyla Brent Petrol'de yaklaşık 35 dolardan işlem görmeye başlaması ülke bütçesini olumsuz etkilemiştir. Uluslararası yaptırım kararı bulunan İran'ın bu yaptırımların yakın zamanda kaldırılmasıyla bu ülkenin petrolünün de dünya piyasasına çıkması, Çin ekonomisinin 2010 yılında kaydettiği %10,63'lük büyümeden sonra her yıl bir öncekine göre küçük oranda büyümesinin etkisiyle petrole olan talebin düşeceği beklentisini de artırmıştır. Bunlara ek olarak ABD'nin 40 yıllık petrol ihraç yasağını kaldırması, Suudi Arabistan ve diğer Arap ülkelerinin üretimde kısımaya gitmemesi, bunun tersine pazar kaybetme korkusu yüzünden fiyatları düşürmeleri Rusya ekonomisini fazlasıyla zorlamıştır (tradingeconomics.com, 2016).

Küçülme yaşayan diğer bir ülke ise Brezilya olarak karşımıza çıkmaktadır. Brezilya 2015 yılında %3,85 oranında küçülme yaşamıştır. Çin sanayisinin ihtiyaç duyduğu demir madeninin en çok bulunduğu ülkelerin başında gelen Brezilya, Çin'de yaşanan ekonomik yavaşlamadan dolayı etkilenmiş ve ülkenin

Çin'e olan ihracatı önemli şekilde azalış göstermiştir. Bu azalışa ek olarak düşen emtia fiyatları ve ülkedeki rüşvet odaklı siyasi krizin de bu olumsuz havaya eklenmesi Brezilya'da yatırımların ve var olan güvenin sekteye uğramasına neden olarak ülke ekonomisinin küçülmesine neden olmuştur. 1995 yılından 2009 yılındaki %-0,13'lük küçülmenin dışında hiç negatif büyüme göstermeyen Brezilya 2014 yılıyla birlikte ekonomik düşüşe girmiştir. 2014 yılında ülke sadece %0,10 büyüme kaydedebilmiştir. 2015 yılında %3,85 küçülmüştür (tradingeconomics.com, 2016).

Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) önemli bir üyesi durumunda ve bir yükselen piyasa ekonomisi olan Venezuela ekonomik küçülmeye yaşayan diğer bir ülkedir. Ülke ekonomisi 2014 ve 2015 yıllarında sırasıyla %3,89 ve %5,70 oranında daralma yaşamıştır. Son yıllarda ekonomik anlamda oldukça büyük zorluklar çeken Venezuela'da Rusya'ya benzer şekilde petrol fiyatlarının düşmesinden kaynaklı olarak azalan gelirler yüzünden ekonomik kriz içerisine girmiştir. Buna ek olarak ülkedeki kuraklığa bağlı olarak yaşanan elektrik enerjisi ve hiperenflasyona bağlı olarak temel ihtiyaçları karşılamada yaşanan sorunlarda ülkeyi çökme durumuna getirmiştir. IMF öngörülerine göre Venezuela'da 2016 yılı sonunda %10 küçülme ve %700 oranında enflasyon oranının yaşanacağı belirtilmektedir (imf.org, 2016).

23 Yükselen Piyasa Ekonomisinin sahip oldukları GSYİH değerleri ise Tablo 2'de yer almaktadır. Tabloda 1995 yılından 2015 yılına kadar en büyük GSYİH büyümesini gösteren ülke olarak Çin karşımıza çıkmaktadır. Çin bu dönem aralığında 732 milyar dolar olan GSYİH'sını yaklaşık 11 Trilyon dolara yükselterek %1484 büyüme kaydetmiştir. İkinci en büyük atılımı yapan ülke ise Hindistan olmuştur. Ülke 1995'deki GSYH değerine kıyasla 2015 yılında %566 büyüme sağlamıştır. Üçüncü büyük atılımı gösteren ülke olarak ise 20 yıllık süreçte GSYİH'sını %514 büyüten Bangladeş'tir.

Çin 1995 yılında Brezilya'nın ardından 2. en büyük GSYİH'sine sahip iken 2015 yılı itibariyle 11 Trilyon dolar sınırına yaklaşan GSYİH'sı ile 23 ülke arasında büyüklük olarak ilk sırada yer almaktadır. Çin bu durumuyla dünya GSYİH'sının yaklaşık olarak 1/7 sini temsil etmektedir. Ayrıca tabloda yer alan diğer 22 ülkenin sahip olduğu GSYH toplamına neredeyse tek başına sahip bulunmaktadır.

2015 yılı itibariyle Çin'den sonra en büyük ve 1 trilyon dolar duvarını aşmış olan ülkeler ise sırasıyla Hindistan, Brezilya, Rusya ve Meksika'dır. 861 milyar dolar ile Endonezya 6. ve 718 milyar dolar GSYH ile Türkiye ise yükselen piyasa ekonomileri arasında 7. en büyük ekonomi konumundadırlar. Türkiye 1995 yılından 2015 yılına kadar GSYİH'sını %424 artırmayı başarmıştır. En az

büyüme sağlayan ülke ise 20 yıllık süreçte GSYİH'sını sadece %188 artırabilen Ukrayna olmuştur.

Bu dönem aralığında dünya GSYİH'sı ise ortalama olarak yaklaşık %240 büyüme göstermiştir. Arjantin, Brezilya, Güney Afrika, Tayland ve Ukrayna ise bu ortalamanın altında kalan ülkelerdir. Çin dünya ortalamasına kıyasla ele alınacak olduğunda ise 6 kat daha fazla ekonomik büyüme performansı göstermiş olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Yükselen Piyasa Ekonomilerinde GSYİH Değerleri (1995-2015)
(Milyar \$)

<i>Ülkeler</i>	<i>1995</i>	<i>2015</i>	<i>1995-2015 Değişim (%)</i>	<i>Dünya GSYİH'sından Alınan Pay(%)</i>
Arjantin	258.031	540.000	209	0.74
Bangladeş	37.939	195.079	514	0.27
Brezilya	785.643	1.774.725	226	2,42
Bulgaristan	13.063	48.953	375	0.07
Çin	732.032	10.886.444	1.484	14.80
Endonezya	202.132	861.934	426	1.17
Filipinler	74.119	291.965	394	0.40
G. Afrika	155.460	312.798	201	0.43
Hindistan	366.600	2.073.543	566	2.82
Kolombiya	92.507	292.080	316	0.40
Macaristan	46.199	120.687	261	0.16
Malezya	88.704	296.218	334	0.40
Meksika	343.792	1.144.331	333	1.56
Pakistan	60.636	269.971	445	0.37
Peru	51.990	192.084	369	0.26
Polonya	139.411	474.783	341	0.65
Romanya	37.662	177.954	473	0.24
Rusya	395.531	1.326.015	335	1.81
Şili	71.349	240.216	337	0.33
Tayland	169.278	395.282	234	0.54
Türkiye	169.485	718.221	424	0.98
Ukrayna	48.214	90.615	188	0.12
Venezuela	74.888	371.337	496	0.51
Dünya Ort.	30.658.944	73.433.644	240	-

Yükselen piyasa ekonomilerinin dünya GSYİH'sinden aldığı paylar incelendiğinde ise en büyük payın %14,80 ile Çin'e ait olduğu görülmektedir. Çin'i %2,82 ile Hindistan, %2.42 ile ise Brezilya izlemektedir. Rusya, Meksika ve Endonezya ise %1'in üzerinde pay alan diğer ülkelerdir. Türkiye ise dünya GSYİH'sinden almış olduğu %0,98'lik payı ile 7. sırada bulunmaktadır. Yükselen piyasa ekonomileri arasında Dünya GSYİH'sinden en az paya sahip olan ülke ise %0.07 oranıyla Bulgaristan'dır.

23 Yükselen Piyasa Ekonomisinde kişi başına düşen GSYİH rakamları ise tablo 3'den incelenebilir. Tabloda 1995-2005 ve 2015 yıllarına ait kişi başına GSYİH rakamları yer almaktadır.

Tablo 3. Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Kişi Başı GSYİH (\$) (1995-2015)

Ülkeler	1995	2005	2015	Gelir Grubu (2015)
Arjantin	7,373	5,640	12,724	Yüksek
Bangladeş	320	485	1,211	Alt Orta
Brezilya	4,827	4,730	8,538	Üst Orta
Bulgaristan	1,554	3,853	6,819	Üst Orta
Çin	607	1,740	7,924	Üst Orta
Endonezya	1,026	1,263	3,346	Alt Orta
Filipinler	1,061	1,196	2,899	Alt Orta
G. Afrika	3,973	5,453	5,691	Üst Orta
Hindistan	381	729	1,581	Alt Orta
Kolombiya	2,470	3,386	6,056	Üst Orta
Macaristan	4,472	11,156	12,259	Üst Orta
Malezya	4,280	5,564	9,766	Üst Orta
Meksika	3,640	7,894	9,009	Üst Orta
Pakistan	494	714	1,429	Alt Orta
Peru	2,162	2,714	6,121	Üst Orta
Polonya	3,612	7,976	12,494	Yüksek
Romanya	1,660	4,676	8,972	Üst Orta
Rusya	2,665	5,323	9,057	Üst Orta
Şili	5,026	7,728	13,383	Yüksek
Tayland	2,856	2,874	5,816	Üst Orta
Türkiye	2,896	7,117	9,130	Üst Orta
Ukrayna	936	1,828	2,115	Alt Orta
Venezuela	3,375	5,435	13,750	Yüksek

2015 yılı verilerine göre 23 yükselen piyasa ekonomisinin kişi başına gelirin en fazla olduğu ülke 13.750 \$ ile Venezuela'dır. Tabloda 2. en yüksek kişi başı gelire sahip olan ülke Şili'dir. 13.383 \$ kişi başına gelire sahip olan ülke 2005 yılına kıyasla kişi başına gelirini neredeyse iki katına çıkarmayı başarmıştır.

Tabloda 2015 yılı rakamlarıyla 10bin \$ seviyesini aşan diğer 3 ülke ise ortalama 12bin \$ kişi başına gelir ile sırasıyla Arjantin, Polonya ve Macaristan'dır. 7-9bin\$ gelir aralığında ise 7 ülke yer almaktadır. Bu ülkeler, Brezilya, Çin, Malezya, Meksika, Romanya, Rusya ve Türkiye'dir. Bu gelir gurubundaki en büyük sıçramayı yapan ülke ise Çin olmuştur. 2005 yılında 1.740 \$ olan kişi başına gelir 2015 yılında ise 7.924\$ olmuştur. Çin hakkında yapılacak diğer bir yorum ise her ne kadar 10bin \$ seviyesinin altında gibi görünse de 1.382 milyar nüfus ile dünyanın en kalabalık ülkesi olduğudur. Bu anlamda kişi başına gelir seviyesi aslında hiçte azımsanacak seviyede değildir. 1.326 milyar nüfus ve kişi başına 1.581 \$ ile Hindistan ile karşılaştırıldığında bu fark daha iyi gözlemlenebilmektedir. Tabloda en düşük kişi başına gelire sahip olan ülkeler Bangladeş (1.211\$), Hindistan (1.581\$), ve Pakistan (1.429\$), olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yükselen piyasa ekonomileri her türden gelir guruplarına sahip ülkelerden oluşmaktadır. Bazı ülkeler yüksek gelirli grup içerisinde yer alırken bazıları da düşük gelirli ülke grubu içerisinde yer almaktadır. Gelir guruplarına göre ayırım ilk kez 1970'li yıllarda dile getirilmiş ve ülkeler sahip oldukları kişi başına gelirlerine göre gruplandırılmaya başlamıştır. 1987 yılından itibaren ise ilk kez gelir eşikleri belirlenerek ülkeler, yüksek gelirli, üst orta gelirli, alt orta gelirli ve düşük gelirli olmak üzere sınıflandırmaya tabi tutulmaya başlanmışlardır. 1987 yılında kişi başına 6000 \$ olarak belirlenen yüksek gelir eşiği dünya ekonomisinin gelişimine paralel olarak güncellenerek 2015 yılında ise 12.475\$'a kadar yükselmiştir (worldbank.org, 2016).

23 Ülke arasında toplam 4 ülke yüksek gelirli, 13 ülke üst orta gelirli ve geriye kalan 6 ülke ise alt orta gelir grubunda yer almaktadır. Tablodaki en düşük kişi başına gelire sahip olan ülke olan Bangladeş 1.211\$ ile 1.025\$ olan düşük gelirli ülke sınırına en yakın ülke konumundadır. Bununla birlikte 23 ülkeden hiçbiri düşük gelir grubunda yer almamaktadır.

Dış ticaret alanında yaşana gelişmeler bir ülke açısından gerek iç gerekse dış ekonomik dengeler açısından önem taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda kullanılan göstergelerden biride ihracatın ithalatı karşılama oranıdır. Bu oran bir ülkenin hem kendi içinde hem de diğer ülkeler arasında ticari performans durumunun değerlendirilmesinde bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Tablo 4'de yükselen piyasa ekonomilerinde tasarruf oranı, enflasyon oranı ve ekonomik

özgürlük sırası olmak üzere 2015 yılı verilerine ait bazı göstergeler yer almaktadır.

Tablo 4. Yükselen Piyasa Ekonomilerine Ait Bazı Göstergeler (2015 Yılı)

<i>Ülkeler</i>	<i>Tasarruf Oranı (GSYİH %)</i>	<i>Enflasyon Oranı</i>	<i>Ekonomik Özgürlük Sırası</i>
Arjantin	15,63	15,30	169
Bangladeş	28,37	6,43	137
Brezilya	16,35	9,03	122
Bulgaristan	23,46	-1,06	60
Çin	46,00	1,44	144
Endonezya	32,49	6,36	99
Filipinler	23,72	1,40	70
G. Afrika	15,14	4,58	80
Hindistan	32	4,93	123
Kolombiya	17,97	4,99	33
Macaristan	27,07	-0,10	58
Malezya	28,03	2,10	29
Meksika	19,89	2,72	62
Pakistan	14,14	4,52	126
Peru	21,61	3,52	49
Polonya	19,91	-0,93	39
Romanya	24,36	-0,59	61
Rusya	23,35	15,53	153
Şili	20,38	4,29	7
Tayland	32,94	-0,90	67
Türkiye	15,63	7,67	79
Ukrayna	15,03	48,68	162
Venezuela	12,22	121,73	176

Yükselen piyasa ekonomileri 2015 yılı verilerine göre tasarruf oranları açısından incelendiğinde 23 yükselen piyasa ekonomisi içerisinde tasarruf oranı en yüksek ülke %46 ile Çin olarak karşımıza çıkmaktadır. En düşük tasarruf oranına sahip olan ülke ise %12,22 ile Venezuela'dır. Türkiye'de ise bu oran 2015 yılında %15,63 olarak gerçekleşmiştir.

Pozitif enflasyon oranları açısından ele alındığında en yüksek enflasyon oranı %121,73 ile Venezuela da gerçekleşirken en düşük oran ise %1,40 ile Filipinler'e aittir. Ekonomik özgürlük sıralamasında tabloda en özgür ülke olarak 7. Sırada yer alan Şili görülürken 186 ülke arasında bu konuda en kötü sıralamaya sahip ülke ise 169. sıra ile Arjantin'dir. Bir yükselen piyasa ekonomisi olan Türkiye ise tasarruf oranında %15,63, yatırım oranında %24,13 ve enflasyon oranında %7,67 gibi değerlere sahiptir. Türkiye ekonomik özgürlük sıralamasında ise 79. sırada yer almaktadır.

SONUÇ

1960 ve 1970'li yıllarda zayıf birer ülke durumunda görülen ve bir türlü kendini aşamayan gelişmekte olan ülkeler geride bıraktığımız 20-25 yılda yaşanan global değişimlerden daha fazla etkilenmişler ve dünya pazarında daha çok nüfus etmeye başlamışlardır. Küresel rekabetin yoğun olduğu bir ortamda güçlerini artıran ve söz sahibi olmaya başlayarak dikkat çeken ülkeler ise yükselen piyasa ülkeleri kavramı ile anılmaya başlamışlardır.

Bu ülkeler kendilerine has sosyal ve ekonomik yapılarıyla da küresel arenada ön plana çıkmayı başarmışlardır. Bu süreçte yerlerini giderek kuvvetlendiren yükselen piyasa ekonomileri yaşadıkları ekonomik ve sosyal krizlere rağmen dış ticarete gösterdikleri aktiflik neticesinde ekonomik performanslarını başarılı bir şekilde devam ettirmektedirler.

Yükselen piyasa ekonomileri ve dünya ekonomisi büyüme oranları incelendiğinde yükselen piyasa ekonomilerinin büyüme oranlarının dünya ortalamasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dikkat edilecek diğer bir husus ise büyümenin aslında paralel olarak hareket etmesidir. Dünyada yaşanan kriz ve olumsuz tablolardan etkilenen büyüme oranları hem yükselen piyasaları hem de dünya genelini etkilemekte fakat buna rağmen yükselen piyasa ekonomileri dünya ortalamasından daha üst düzeyde büyüme rakamlarına ulaşmaktadır. Genel olarak da bakıldığında yükselen piyasa ekonomileri dünya büyüme ortalamasından daha çok büyümüş, dünya ortalama büyüme oranının eksi değerlere indiği dönemlerde ise daha az küçülme göstermişlerdir.

Dünya nüfusunun yarısından fazlasını oluşturmakta olan yükselen piyasa ekonomilerinin önümüzdeki dönemlerde de hem politik hem de ekonomik anlamda daha çok söz sahibi olacak potansiyele ve dünya ekonomisinin büyüme motoru olmaya devam edeceklerinin söylenmesi yanlış olmayacaktır.

Bu özelliklerine karşın enflasyon, yüksek ekonomik ve finansal risk ve yaşanan değişime ayak uyduramayan politik yapı gibi engellerde yükselen piyasa ekonomilerinin karşılaştığı sorunlar olarak karşılına çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arnold, David J ve Quelch, John A. (1998), “**New Strategies in Emerging Markets. Sloan Management, Review**”, 40(1), October, ss. 7-20.
- Bradford, Colin I ve Linn, Johannes F. (2010), “**The G20 Summit-Its Significance for World and for Turkey,**” Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi Krize Özel Sayısı, ss. 54-68.
- Çavuşgil, S Tamer ve Ghauri, Pervez N. (1990), **Doing Business in Developing Countries: Entry and Negotiation Strategies**, New York.
- Dawar, Niraj ve Frost, Tony (1999), **Competing With Giants. Survival Strategies For Local Companies in Emerging Markets**, Harvard Business Review, March-April,
- Garten, Jeffrey E. (1997), **The Big Ten: The Big Emerging Markets and how They Will Change Our Lives**, BasicBooks
- IMF, (1998), **Main Developments in the World Economy Annual Report**, Chapter 1.
- J.P. Morgan, (2016), **Emerging Markets Bond Index Monitor**, Retrieved April.
- Khanna, Tarun ve Palepu, Krishna (1999), “**The Right Way to Restructure Conglomerates in Emerging Markets**” Harvard Business Review 77 (4), July-August, ss. 125-134.
- Köse, Ayhan M. ve Prasad, Eswar S. (2010), “**Emerging Markets Come of Age**”, Finance and Development, Vol. 47, No:4, December, ss. 7-10.
- Melemen, Mehmet (2007), **Çin Uluslararası Ticarete Yükselen Pazar Ekonomisi**, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Miller, R. Russell (1998), **Selling to Newly Emerging Markets**, Greenwood Publishing Group.
- <https://www.ccsi.columbia.edu/publications/emgp/> (10.03.2017).
- <https://www.databank.worldbank.org/data/download/site-content/OGHIST.xls> (13.03.2017).
- <https://www.t24.com.tr/yazarlar/h-bader-arслан/yukselen-pazar-ekonomileri1,339> (18.03.2017).
- <https://www.tr.tradingeconomics.com/russia/gdp-growth-annual> (10.03.2017).

<https://www.economywatch.com/market-economy/emerging-market-economy.html> (11.03.2017).

<https://www.ftse.com/analytics/factsheets/home/constituentsweights> (14.03.2017).

https://www.g20.org/English/aboutg20/AboutG20/201511/t20151127_1609.html (15.03.2017).

<https://www.imf.org/external/np/exr/glossary/showTerm.asp#97> (15.03.2017).

<https://www.oecd.org/about/membersandpartners/#d.en.194378> (15.03.2017).

<https://www.samonis.com/business.htm#chapt1> (18.03.2017).

<https://www.worldometers.info/world-population/> (14.02.2017).

<https://www.global.wharton.upenn.edu/topic/emerging-markets/> (15.03.2017).

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/02/pdf/text.pdf> (25.03.2017).

<https://www.msci.com/market-cap-weighted-indexes> (11.03.2017).